

Sygn. akt I Ca 11/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 lutego 2014 r.

Sąd Okręgowy w Sieradzu Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący SSO Elżbieta Zalewska-Statuch

Sędziowie SSO Iwona Podwójniak

SSO Joanna Składowska

Protokolant sekretarz sądowy Elwira Kosieniak

po rozpoznaniu w dniu 5 lutego 2014 r. w Sieradzu

na rozprawie sprawy

z powództwa D. K. i A. K.

przeciwko (...) SA z siedzibą w K.

o zapłatę

na skutek apelacji powódek

od wyroku Sądu Rejonowego w Łasku

z dnia 16 października 2013 r. sygn. akt I C 217/13

1) oddala apelację;

2) zasądza od powódek D. K. i A. K. na rzecz pozwanej (...) SA z siedzibą w K. kwotę 600 (sześćset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania za drugą instancję.

Sygn. akt I Ca 11/14

UZASADNIENIE

W pozwie skierowanym do Sądu Rejonowego w Łasku powódki D. K. i A. K. wniosły o zasądzenie od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w K. na ich rzecz solidarnie kwoty 5 100,00 zł tytułem częściowego odszkodowania za bezumowne korzystanie z nieruchomości – działki leśnej z prawem zabudowy, położonej w miejscowości Z., dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...) oraz częściowego odszkodowania za utracone korzyści w związku z korzystaniem z działki przez pozwanego. Zażądały także zasądzenia od pozwanego na rzecz swoją kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości i o zasądzenie od powódek na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 19 października 2013 roku Sąd Rejonowy w Łasku oddalił powództwo oraz orzekł o kosztach postępowania.

Powyższe postanowienie zapadło na podstawie ustaleń faktycznych, które Sąd Okręgowy podziela i przyjmuje za własne, a których zasadnicze elementy przedstawiają się następująco.

Powódka D. K. w 1/3 części i powódka A. K. w 2/3 częściach są współwłaścicielkami działki nr (...) położonej w miejscowości Z. gmina L., dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...). Przez przedmiotową nieruchomość przebiega napowietrzna linia energetyczna wysokiego napięcia. Wcześniej opisana działka była własnością babci powódek-matki A. P., następnie A. P.-ojca powódek. A. P. podarował przedmiotową działkę powódkom w 2002 roku. W 1956 roku na przedmiotowej działce został posadzony las. W czasie budowy linii energetycznej wycięto las usytuowany w pasie przebiegu linii energetycznej. Linia energetyczna jest konserwowana. Samosiejki, które wyrastają w pasie przebiegu linii, są wycinane. Właściciele działki pozyskują drewno z lasu. Przedmiotowa działka w planie zagospodarowania przestrzennego w części poza pasem przebiegu linii energetycznej przeznaczona jest pod zabudowę letniskową. Przedmiotowa linia energetyczna została wybudowana w latach 1964-1965 na podstawie pozwolenia na budowę. Odbiór techniczny tej linii nastąpił w dniu 8 grudnia 1965 roku. Po odbiorze technicznym przedmiotowa linia energetyczna była eksploatowana przez Przedsiębiorstwo Państwowe Zakłady (...) z siedzibą w W..

W dalszej części pisemnych motywów rozstrzygnięcia Sąd pierwszej instancji ustalił, że w wyniku podziału Przedsiębiorstwa Państwowego Zakłady (...) w dniu 31 grudnia 1988 roku utworzono przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...), które przejęło składniki mienia dzielonego przedsiębiorstwa. Przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) z dniem 12 lipca 1993 roku zostało przekształcone w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa pod nazwą Zakład (...) SA, a część jego majątku, w tym przedmiotowa linia, została wniesiona do spółki (...) S.A. w W.. W dniu 28 grudnia 2008 roku przedmiotową linię przejęła (...) SA. W dniu 11 grudnia 2008 roku spółka (...) S.A. zmieniła nazwę na (...) SA, a w dniu 9 stycznia 2013 roku na (...) SA.

Powódki przed złożeniem pozwu do sądu występowały do pozwanego na piśmie o usunięcie przedmiotowej linii ewentualnie o uregulowanie sposobu korzystania z przedmiotowej działki. Do porozumienia jednak nie doszło.

Sąd Rejonowy oddalił wnioski dowodowe:

1. powódek:

a) o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu szacowania wartości nieruchomości na okoliczność ustalenia wartości czynszu dzierżawy części przedmiotowej nieruchomości zajętej na potrzeby linii przesyłowej za lata 2002 - 2013, ponieważ roszczenie pozwu jest nieusprawiedliwione co do zasady,

b) o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego do spraw leśnictwa na okoliczność ustalenia wartości utraconych korzyści w postaci przyrostu drzewostanu za lata 2002-2013 na obszarze działki zajętej przez linię przesyłową, ponieważ roszczenie pozwu jest nieusprawiedliwione co do zasady,

c) o dopuszczenie dowodu z przesłuchania powódek na okoliczność niemożliwości korzystania z działki zgodnie z jej przeznaczeniem, czynności związanych z utrzymaniem linii energetycznej oraz stanu zalesienia na działce, ponieważ okoliczności te nie są sporne,

2. pozwanego:

a) o zwrócenie się do podmiotów wymienionych w punkcie 6. odpowiedzi na pozew o przedstawienie dokumentacji dotyczącej budowy i eksploatacji przedmiotowej linii energetycznej, ponieważ okoliczności te zostały już wystarczająco wyjaśnione,

b) o przesłuchanie świadków Z. W. i W. Z. na okoliczność budowy i eksploatacji przedmiotowej linii energetycznej, ponieważ okoliczności te zostały już wystarczająco wyjaśnione.

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd Rejonowy stwierdził, że stanowisko pozwanego, iż doszło do nabycia w drodze zasiedzenia przez Skarb Państwa reprezentowany przez Przedsiębiorstwo Państwowe Zakłady (...) w W. - poprzednika prawnego pozwanego - służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu na przedmiotowej nieruchomości, należy uznać za uzasadnione i znajdujące oparcie w ustaleniach faktycznych niniejszej sprawy. Nabycie to nastąpiło zdaniem Sądu pierwszej z dniem 9 grudnia 1985 roku. Stosownie bowiem do treści art. 292 k.c. służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie, jeżeli polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. Jednocześnie do zasiedzenia służebności gruntowej (obecnie służebności przesyłu) znajdują odpowiednie zastosowanie art. 172 i następane k.c. Bieg terminu zasiedzenia w niniejszej sprawie rozpoczyna się z dniem odbioru technicznego przedmiotowej linii energetycznej - 8 grudnia 1965 roku - 20 lat upłynęło zatem w dniu 9 grudnia 1985 roku. Odpowiednie stosowanie przepisów o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie oznacza między innymi ocenę zakresu posiadania z uwzględnieniem specyfiki służebności. Posiadanie służące do nabycia służebności gruntowej w drodze zasiedzenia ma bowiem inny zakres niż posiadanie prowadzące do nabycia przez zasiedzenie własności. Posiadanie służebności nie musi bowiem być wykonywane w sposób ciągły, lecz stosownie do potrzeb (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2006 roku, II CSK 119/06). Odnosząc powyższe rozważania do stanu faktycznego niniejszej sprawy, Sąd Rejonowy wskazał, że posiadanie służebności gruntowej wykonywane przez przedsiębiorstwo państwowe w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa (w niniejszej sprawie od 8 grudnia 1965 roku do 9 grudnia 1985 roku), a polegające na rozpięciu linii energetycznej nad nieruchomością powódek oraz dokonywaniu jej bieżących napraw, przeglądów i konserwacji wyczerpywało przesłankę z art. 292 k.c., tj. przesłankę korzystania z trwałego i widocznego urządzenia. Przed dniem 1 lutego 1989 roku, tj. przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 roku o zmianie ustawy kodeks cywilny (Dz. U. Nr 3, poz. 11 z 1989 roku) państwowe osoby prawne nie mogły nabyć własności nieruchomości, a tym samym służebności, gdyż nie władzały nieruchomościami w imieniu własnym, lecz sprawowały zarząd mieniem państwowym w ramach zasady jednolitej własności państwowej (art. 128 k.c. w brzmieniu sprzed 1 lutego 1989 roku). Skoro przedsiębiorstwa państwowe nie sprawowały władztwa w imieniu własnym i na własną rzecz, to czyniły to w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa jako dzierżyciele. Zgodnie bowiem z treścią art. 338 k.c. kto rzeczą faktycznie włada za kogo innego, jest dzierżycielem (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2006 roku I CSK 11/05). Zatem w ocenie Sądu pierwszej instancji, uznać należało, że od dnia 8 grudnia 1965 roku, od kiedy to przedmiotową linię eksploatowało Przedsiębiorstwo Państwowe Zakłady (...) w W., Skarb Państwa znajdował się w posiadaniu części działki nr (...), zmierzającym do nabycia służebności gruntowej przez zasiedzenie. Na skutek zmiany przepisu art. 128 k.c., z dniem 2 lutego 1989 roku nastąpiło przeniesienie własności przedmiotowej linii energetycznej ze Skarbu Państwa na rzecz przedsiębiorstwa państwowego, a co za tym idzie także służebności przesyłu wynikającego z rozpięcia tej linii energetycznej nad działką nr (...).

Zgodnie z art. 305³ § 1 k.c. służebność przesyłu przechodzi na nabywcę urządzeń przesyłowych. Pozwany nabył urządzenia przesyłowe na przedmiotowej działce. Na pozwanego przeszła zatem również służebność przesyłu.

Sąd Rejonowy wskazał przy tym, że powódek nie chroni rękojmią wiary publicznej ksiąg wieczystych określona w art. 5 ustawy z dnia 6 lipca 1982 roku o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz. U. z 2001 roku Nr 124, poz. 1361 z późniejszymi zmianami), ponieważ powódki w chwili nabycia przedmiotowej działki działały w złej wierze (art. 6 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece). Powódki z łatwością mogły się dowiedzieć, że działka nr (...) jest obciążona służebnością przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa energetycznego (art. 6 ust. 2 ustawy o księgach wieczystych i hipotece), ponieważ linia przesyłowa jest budowlą widoczną na gruncie. Powódki wiedziały, że na przedmiotowej działce istnieje linia energetyczna. Nabywca gruntu, na którym znajduje się linia przesyłowa, powinien zainteresować się, na jakiej podstawie grunt został zabudowany taką linią i w związku z tym, czy właściciel linii ma jakieś prawo do korzystania z gruntu i jaka jest treść tego prawa. W tym zakresie powódki mogły zasięgnąć informacji u zbywcy, w przedsiębiorstwie energetycznym i u prawnika.

Z uwagi na powyższe uwzględniając, iż pozwany ma już służebność przesyłu uprawniającą go do korzystania z działki nr (...) w zakresie eksploatacji istniejącej tam linii energetycznej, na podstawie art. 225 k.c. w związku z art. 224 § 2 k.c. Sąd Rejonowy powództwo oddalił.

O kosztach postępowania Sąd pierwszej instancji orzekł na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c.

Powyższe orzeczenie Sądu Rejonowego apelacją w całości zaskarżyły powódki, podnosząc następujące zarzuty:

a) naruszenia przepisów postępowania poprzez nierozpoznanie istoty sprawy poprzez oparcie wyroku oddalającego powództwo wyłącznie na zgłoszonym przez pozwaną zarzucie zasiedzenia, z jednoczesnym pominięciem rozpoznania żądania pozwu w zakresie zapłaty świadczenia pieniężnego tytułem wynagrodzenia, czynszu, czy odszkodowania;

b) naruszenie art. 227 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. poprzez jego błędną wykładnię i w efekcie niewłaściwe zastosowanie poprzez oddalenie wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu szacowania wartości nieruchomości na okoliczność ustalenia wartości czynszu dzierżawy części nieruchomości zajętej na potrzeby linii przesyłowej za lata 2002-2013, mimo, iż okoliczności faktyczne objęte tezą dowodową mają istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy;

c) naruszenie art. 227 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. poprzez jego błędną wykładnię i w efekcie niewłaściwe zastosowanie poprzez oddalenie wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego do spraw leśnictwa na okoliczność ustalenia wartości utraconych korzyści w postaci przyrostu drzewostanu za lata 2002-2013 na obszarze działki zajętej przez linię przesyłową, mimo, iż okoliczności faktyczne objęte tezą dowodową mają istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy;

d) naruszenie art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 609 k.p.c. poprzez jego błędną wykładnię i w efekcie niewłaściwe zastosowanie poprzez uwzględnienie zarzutu zasiedzenia mimo braku prawomocnego orzeczenia stwierdzającego zasiedzenie;

e) naruszenie art. 172 § 1 i 2 k.c. oraz art. 352 § 1 i 2 k.c. w zw. 433 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie poprzez uznanie, iż zostały w niniejszej sprawie spełnione przesłanki zasiedzenia, mimo, iż władztwo pozwanego nad nieruchomością nie nosi znamion posiadania samoistnego służebności;

f) naruszenie art. 285 § 1 k.c. w zw. z art. 305¹ k.c. poprzez jego błędną wykładnię i w efekcie niewłaściwe zastosowanie poprzez uznanie, iż korzystanie przez pozwaną z nieruchomości powódek nosi znamiona służebności gruntowej;

g) naruszenie art. 285 § 2 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i w efekcie niewłaściwe niezastosowanie poprzez pominięcie okoliczności, iż służebność gruntowa może mieć jedynie na celu zwiększenie użyteczności nieruchomości władnącej lub jej oznaczonej części;

h) naruszenie art. 305⁴ k.c. w zw. z art. 292 k.c. w zw. z art. 172 § 1 i 2 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie poprzez przyjęcie, że nabycie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu jest dopuszczalne mimo braku wyraźnej regulacji w tym zakresie;

i) naruszenie art. 225 i art. 224 § 2 k.c. w zw. z art. 352 § 2 i art. 230 k.c., art. 415 k.c., 405 k.c., 659 § 1 i 2 k.c., 693 § 1 i 2 k.c. poprzez nieuwzględnienie żądania pozwu w zakresie zapłaty świadczenia pieniężnego tytułem wynagrodzenia, odszkodowania, czy czynszu,

j) naruszenie art. 5 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i w efekcie niewłaściwe niezastosowanie poprzez nieuwzględnienie sprzeczności podniesionego przez pozwaną zarzutu zasiedzenia z zasadami współżycia społecznego;

k) naruszenie art. 21 i art. 64 Konstytucji RP poprzez jego błędną wykładnię i w efekcie niewłaściwe zastosowanie poprzez pominięcie gwarantowanej konstytucyjnie ochrony własności oraz zasady dopuszczalności wywłaszczenia tylko na cele publiczne i za słusznym odszkodowaniem.

W oparciu o powyższe zarzuty skarżące wniosły o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości, alternatywnie o **uchylenie** zaskarżonego wyroku oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu wraz z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia w zakresie kosztów postępowania. Wniosły także o zasądzenie od pozwanej solidarnie na rzecz powódek zwrotu kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył.

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

W pierwszym rzędzie rozpoznać należy główny zarzut apelacji powódek sprowadzający się do zakwestionowania podstaw prawnych dla uwzględnienia wniosku o stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu, gdyż jego rozstrzygnięcie przesądza w istocie ocenę pozostałych zarzutów

Zarzut sprowadzający się do kwestionowania rozstrzygnięcia uznającego nabycie przez pozwanego prawa służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu jest chybiony. W praktyce orzeczniczej konsekwentnie i w sposób jednolity przyjmuje się możliwość nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej o cechach odpowiadających służebności przesyłu, uregulowanej w art. 305¹-305⁴ k.c. Kluczowe znaczenie ma tutaj uchwała Sądu Najwyższego z 7 października 2008 roku III CZP 89/08 (Biul. SN 20008/10/7, LEX nr 458125), w której posłużono się sformulowaniem „służebność odpowiadająca treści służebności przesyłu”. Stanowisko to było zgodnie podzielone w późniejszym orzecznictwie Sądu Najwyższego (przykładowo w uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego z 9 sierpnia 2011 roku III CZP 10/11 OSNC 2011/12/129, w postanowieniach tego Sądu: z 26 lipca 2012 roku II CSK 752/11 nie publ., LEX nr 1218185, z 19 grudnia 2012 roku II CSK 219/12 nie publ., LEX nr 1288630 i z 13 czerwca 2013 roku IV CSK 672/12 nie publ., LEX nr 1360293 i wreszcie w uchwale z 22 maja 2013 roku III CZP 18/13 Biul. SN 2013/5/5, LEX nr 1316046). Sąd Okręgowy powyższe zapatrywanie judykatury w pełni akceptuje i nie ma potrzeby powtarzania argumentów przytoczonych na jego uzasadnienie.

Wobec uznania uprawnienia pozwanego z tytułu prawa służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu – wobec nabycia przez zasiedzenie przez poprzednika prawnego z dniem 9 grudnia 1985 roku, nietrafne są zarzuty apelacji sformułowane w punktach b i c środka odwoławczego dotyczące oddalenia wniosków dowodowych. Dowody jak wyżej miały być przeprowadzone na okoliczności, które nie wazą na treść orzeczenia. Przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 k.p.c.). Wobec skutecznego podniesienia przez stronę pozwaną zarzutu zasiedzenia, dowody z opinii biegłego z zakresu szacowania wartości nieruchomości oraz z opinii biegłego do spraw leśnictwa nie były w ogóle istotne – nie miały jakiegokolwiek wpływu na treść wydanego wyroku – skoro brak zasady odpowiedzialności pozwanego z tytułu roszczeń dochodzonych przez powódki.

Zupełnie pozbawiony racji jest również zarzut naruszenia art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 609 k.p.c. poprzez jego błędną wykładnię i w efekcie niewłaściwe zastosowanie poprzez uwzględnienie zarzutu zasiedzenia mimo braku prawomocnego orzeczenia stwierdzającego zasiedzenie. Zasiedzenie jest sposobem nabycia własności lub ograniczonego prawa rzeczowego przez nieuprawnionego posiadacza w wyniku długotrwałego, nieprzerwanego posiadania, tj. sprawowania władztwa nad rzeczą w imieniu własnym i z wolą czynienia tego dla siebie. Do nabycia własności w drodze zasiedzenia niezbędne są dwie przesłanki, a mianowicie: samoistne, nieprzerwane posiadanie i upływ czasu przewidziany w ustawie. Orzeczenie Sądu stwierdzające zasiedzenie ma przy tym charakter deklaratoryjny, a nie konstytutywny, zatem zbędne jest dla skuteczności podniesienia zarzutu zasiedzenia, stwierdzenie tego faktu prawomocnym orzeczeniem Sądu.

Nie ma również podstaw zarzut naruszenia art. 172 § 1 i 2 k.c. oraz art. 352 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 433 k.c. oraz art. 305⁴ k.c. w zw. z art. 292 k.c. Podstawę prawną dla zasiedzenia służebności przesyłu stanowi art. 292 k.c. w zw. z art. 305⁴ k.c., który odsyła do odpowiedniego stosowania przepisów o zasiedzeniu nieruchomości. Artykuł 172 § 1 k.c. nie może być zatem wykładany literalnie, a z uwzględnieniem właściwości prawa powstałego na podstawie art. 292 k.c. Do zasiedzenia służebności gruntowej nie prowadzi posiadanie samoistne, bowiem to polega na władaniu nieruchomością jak właściciel, a przedsiębiorstwo przesyłowe do uzyskania prawa własności nie dąży. Posiadacz trwałego i widocznego urządzenia faktycznie korzysta z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności, a więc jest posiadaczem służebności (art. 352 k.c.). Stąd wystarczające jest niekwestionowane przez powódki ustalenie, że na ich gruncie znajdują się urządzenia służące do doprowadzania energii elektrycznej wchodzące w skład przedsiębiorstwa przesyłowego, tj. rozpięta nad gruntem linia napowietrzna wysokiego napięcia. Bezzasadnie skupiają się zatem skarżące na okolicznościach potwierdzających władztwo powódek nad nieruchomością. Posiadanie pozwanego wyczerpywało się bowiem w ewidentnym pozostawieniu na cudzym gruncie własnych trwałych i widocznych urządzeń, bez woli dalej idącego ingerowania w prawo powódek, a zwłaszcza odjęcia prawa własności. Pozwany korzystał z gruntu w zakresie właściwym służebnikowi uprawnionemu z ustanowionej służebności przesyłu (w okresie przed 3 sierpnia 2008 roku - służebności gruntowej o cechach służebności przesyłu), to jest w zakresie niezbędnym do zapewnienia prawidłowego funkcjonowania urządzeń przesyłowych, czyli podejmowania czynności niezbędnych do utrzymania, konserwacji, remontu, modernizacji, dozoru czy usunięcia awarii urządzeń przesyłowych, a zatem w praktyce działań, które wstępu na nieruchomość obciążoną nie wymagają (samo utrzymywanie słupów na cudzym gruncie, ich kontrola „wizualna”) lub jest on incydentalny na przestrzeni kilkudziesięciu lat wykorzystywania sieci energetycznej. Chodzi tu więc o korzystanie z nieruchomości będące przejawem władztwa nad nią w zakresie, w jakim uprawnia do niego służebność gruntowa. Władztwo to kwalifikuje się, zgodnie z art. 336 k.c., jako posiadanie zależne nieruchomości. Zawarte w zdaniu drugim art. 292 k.c. odesłanie do przepisów o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie obejmuje tylko kwestie nie uregulowane w zdaniu pierwszym tego artykułu i pozwala na stosowanie do zasiedzenia służebności gruntowej przepisów o nabyciu nieruchomości przez zasiedzenie jedynie „odpowiednio”. Do zasiedzenia służebności gruntowej nie ma zatem zastosowania wymaganie posiadania samoistnego (art. 172 § 1 w zw. z art. 336 k.c.). O fakcie posiadania służebności świadczy już zaś samo wzniesienie urządzeń energetycznych, które po włączeniu do sieci stanowią składnik przedsiębiorstwa przesyłowego.

W świetle powyższego także zarzut naruszenia art. 285 § 1 k.c. w zw. z art. 305¹ k.c. uznać trzeba za chybiony. Od daty wejścia w życie ustawy z dnia 30 maja 2008 roku o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116 poz. 731), to jest od dnia 3 sierpnia 2008 roku, do służebności należących do zamkniętego katalogu ograniczonych praw rzeczowych wymienionych w art. 244 § 1 k.c. należą: służebność gruntowa (art. 285 § 1 k.c.), służebność osobista (art. 296 k.c.) i służebność przesyłu (art. 305¹ k.c.). Nie ma przy tym podstaw do uznawania za zdarzenie prawnie indyferentne wprowadzenia do porządku prawnego, w okresie biegu terminu zasiedzenia, instytucji służebności przesyłu wprost odpowiadającej cechom posiadania wykonywanego przez pozwanego, ale jednocześnie nie sposób ignorować stanu prawnego sprzed nowelizacji. Po pierwsze nie budzi bowiem wątpliwości, że do 2 sierpnia 2008 roku możliwe było nabycie przez zasiedzenie służebności gruntowej, której treścią było obciążenie nieruchomości na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego korzystającego z niej bez tytułu prawnego dla poprowadzenia urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 k.c. Pamiętać należy dalej, że nowelizacja nie pociągała za sobą zmian w sytuacji faktycznej właściciela nieruchomości i posiadacza służebności. Sytuacja prawna właściciela i służebnika z już powstałego prawa jest zaś zasadniczo tożsama z sytuacją stron służebności gruntowych powstających na potrzeby przedsiębiorstw przesyłowych przed 3 sierpnia 2008 roku.

Podobnie zupełnie nietrafny był zarzut niewykazania zwiększenia użyteczności nieruchomości władnącej (art. 285 § 2 k.c.). Znowu bowiem jednolicie przyjmuje się w judykaturze (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 sierpnia 2013 roku V CSK 421/12 nie publ., LEX nr 1375512 i z 22 lipca 2010 roku I CSK 606/09, nie publ., LEX 737248 i dalsze wskazane tam orzeczenia), że w odniesieniu do służebności gruntowej przesyłu wykladnia art. 285 § 2 k.c. musi uwzględniać charakter tej służebności i jej społeczno-gospodarcze przeznaczenie oraz społeczno-gospodarcze przeznaczenie nieruchomości wchodzącej w skład przedsiębiorstwa, któremu służebność ta ma służyć.

Przesłanka z art. 285 § 2 k.c. spełniona jest także wówczas, gdy służebność przesyłu ułatwia funkcjonowanie przedsiębiorstwa przesyłowego zwiększając jednocześnie użyteczność należącej do niego nieruchomości. Okoliczność, że służebność gruntowa zwiększy użyteczność przedsiębiorstwa przesyłowego (co do czego nie ma wątpliwości) nie może automatycznie wykluczać istnienia nieruchomości władającej. W skład takiego przedsiębiorstwa wchodzi także nieruchomości (art. 55¹ pkt 2 k.c.), a funkcjonowanie przedsiębiorstwa energetycznego bez takich nieruchomości jest trudne do wyobrażenia. Nie ma więc znaczenia fakt, że w skład takiego przedsiębiorstwa wchodzi zazwyczaj wiele nieruchomości. Wspomniane ułatwienie działalności przedsiębiorstwa stanowi równocześnie zwiększenie użyteczności nieruchomości należącej do przedsiębiorstwa.

Za chybiony należy uznać także zarzut naruszenia **225 i art. 224 § 2 k.c. w zw. z art. 352 § 2 i art. 230 k.c., art. 415 k.c., 405 k.c., 659 § 1 i 2 k.c., 693 § 1 i 2 k.c.** Jest bowiem oczywistym, że w przypadku skutecznego podniesienia zarzutu zasiedzenia służebności przesyłu żądanie powódek zasądzenia na ich rzecz wynagrodzenia, odszkodowania czy czynszu nie mogło być uwzględnione. Pozwany bowiem skutecznie wykazał, iż posiada prawo do zajmowania przez urządzenie energetyczne cudzej własności. Nietrafny jest zatem zarzut nierozpoznania istoty sprawy.

Bezzasadny jest także zarzut naruszenia art. 5 k.c. Skarżący wskazuje, że w niniejszej sprawie sprzeczne jest z zasadami współzycia społecznego uwzględnienie zarzutu zasiedzenia w sposób pozbawiający właścicielki dalszych roszczeń. W opozycji do tego zarzutu podnieść należy, że instytucja zasiedzenia jest wynikającym z obowiązującego porządku prawnego sposobem nabycia określonego prawa. To obowiązujące ustawodawstwo daje prawo nabycia przez zasiedzenie i wskazuje tego konsekwencje prawne, w tym – jak w niniejszej sprawie – wygaśnięcie roszczeń uzupełniających właściciela wobec dotychczasowego posiadacza. Skoro tak, nie sposób skutecznie formułować zarzutu nadużycia prawa wobec podmiotu realizującego przysługujące mu uprawnienie nabycia prawa – oczywiście przy spełnieniu obowiązujących przesłanek. W doktrynie i orzecznictwie za ugruntowany należy uznać pogląd, iż o nadużyciu prawa podmiotowego może być mowa wyłącznie wówczas, gdy dany podmiot czyni bezprawny użytek ze swego prawa podmiotowego.

W realiach przedmiotowej sprawy nie ma też podstaw dla zarzutu naruszenia norm Konstytucji, w tym zwłaszcza wymienionych w apelacji art. 21 i 64 zawierających dyrektywę ochrony prawa własności. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 14 grudnia 2005 roku w sprawie SK 61/03 orzekł o zgodności art. 172 k.c. z art. 2, 21 i 64 Konstytucji. Rozstrzygał przy tym o konstytucyjności normy dalej ingerującej w sferę prawa własności niż czyni to norma art. 292 k.c. w związku z art. 305⁴ k.c. Wprost o konstytucyjności nabycia służebności przez zasiedzenie orzekł Trybunał w wyroku z 25 maja 1999 roku (SK 9/98). Z uzasadnienia wiadomo, że podkreślano znaczenie art. 64 ust. 3 Konstytucji, który wyraża konstytucyjną podstawę dla wprowadzania ograniczeń prawa własności. Dostrzegano oczywistą ingerencję w prawo własności przez obciążenie nieruchomości służebnością, ale zauważono, że z uwagi na ograniczone uprawnienia służebnika nie dochodzi do przekreślenia istoty prawa właściciela, który zachowuje możliwość korzystania z nieruchomości, jej dalszego obciążania i zbywania. Za przyznaniem nieuprawnionemu posiadaczowi możliwości nabycia prawa, o ile posiadał przez wystarczająco długi czas, przemawia konieczność zapewnienia porządku prawnego i stabilizacji stosunków. Społeczno-gospodarcza rola zasiedzenia w zakresie zapewnienia porządku prawnego polega przede wszystkim na usunięciu długotrwałej niezgodności pomiędzy stanem posiadania, a stanem prawnym przy biernej postawie właściciela, od którego wymaga się dbałości o zachowanie własnego prawa. Wskazano wreszcie, że służebność można nabyć tylko wtedy, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia wykonanego przez posiadacza służebności, a nie przez właściciela nieruchomości, co stanowi dostateczną gwarancję dla rozeznania właściciela o grożących konsekwencjach prawnych i możliwości podjęcia działań zmierzających do przerwy biegu zasiedzenia.

Z tych wszystkich względów bezzasadna apelacja z mocy art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. podlegała oddaleniu.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 kpc. Koszty obciążają przegrywające powódki – mają one zatem obowiązek zwrotu pozwanemu kosztów zastępstwa prawnego przed sądem drugiej instancji w kwocie 600 zł – stosownie do przepisu § 12 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 6 pkt 4 rozporządzenia Ministra

Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu – tekst jedn. Dz. U. z 2013 roku, poz. 490 ze zm.).

Z/ (...).